

Εμιλυ Ντίκινσον: κατοικώ στη Δυνατότητα

Από τον ΧΑΡΑΛΑΜΠΟ ΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟ

Αποφεύγοντας την παγίδα της μυθοποίησης και εκκινώντας από συγκεκριμένα ποιήματα, ο Χάρης Βλαβιανός (αφού μεταφράσει 160 ποιήματα της Έμιλυ Ντίκινσον) ερμηνεύει τη σκέψη και μελετά την τέχνη της ποιήτριας, αξιοποιώντας ταυτόχρονα τις εκατοντάδες επιστολές της που έχουν σωθεί και εντοπίζοντας αντιστοιχίες και με τα πραγματικά περιστατικά της ζωής της.

Έμιλυ Ντίκινσον, *Αυτό είναι το γραμμά μου στην Οικουμένη: 160 ποιήματα, μετάφραση από τα αγγλικά: Χάρης Βλαβιανός, Πατάκη, Αθήνα 2021, 496 σελ.*

Για τους αρχαίους Έλληνες η Σαπφώ ήταν η δέκατη Μούσα, «η ποιήτρια», σε απόλυτο βαθμό, χωρίς ανάγκη άλλου χαρακτηρισμού. Ο μεγάλος άγγλος ελληνοιστής C.M. Bowra συνοψίζει την ετυμολογία των αιώνων ως εξής:

Μολονότι δεν έχουμε στα χέρια μας παρά ένα αξιοθρήνητα μικρό τμήμα της όλης παραγωγής της, της αξίζει και πάλι με το παραπάνω ο τίτλος της γυναίκας που έγραψε την καλύτερη ποίηση που γράφτηκε ποτέ.

Χρειάστηκε να περάσουν δύο μισοί χιλιάδες χρόνια ποιητικής δημιουργίας και να φτάσουμε στον 19ο αιώνα, για να εμφανιστεί, στη Δύση τουλάχιστον, μια ποιήτρια ίσης αξίας με τη Σαπφώ, η Αμερικανίδα Έμιλυ Ντίκινσον. Και δεν νομίζω πως και ο πλούσιος, επιτέλους, σε γυναίκες συγγραφείς 20ός αιώνας μάς χάρισε κάποια ποιήτρια εξίσου σημαντική με αυτές τις δύο (η Άννα Αχμάτοβα θα είναι ενδεχομένως το πρώτο όνομα που θα έρθει στον νου του φιλέρευνου αναγνώστη).

Ο Ζήσιμος Λορεντζάτος και ο Χάρολντ Μπλουμ, με την αυστηρότητα και την τιμότητα που αμφότερους τους διακρίνουν, έρχονται στα χρόνια μας να επιβεβαιώσουν ανεπιφύλακτα την αξία της γραφής της Έμιλυ Ντίκινσον, ο πρώτος προτρέποντας τους φίλους της ποίησης να τη θυμούνται συχνότερα και ο δεύτερος δίνοντάς της τον τίτλο της «σημαντικότερης ποιήτριας της Δύσης». Δεν νομίζω να υπάρχει αναγνώστης που να χρειάζεται μεγαλύτερο κίνητρο προκειμένου να βυθιστεί ο ίδιος στα ποιήματά της και να βγάλει τη δική του ετυμολογία. Η εκτενής εισαγωγή στο έργο της και η μετάφραση εκατόν εξήντα ποιημάτων της από τον Χάρη Βλαβιανό, που κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Πατάκη με τον

Δαγκροτυπία της Έμιλυ Ντίκινσον, που τραβήχτηκε περί το 1848, αποκατεστημένη βερσιόν.

τίτλο *Αυτό είναι το γραμμά μου στην Οικουμένη*, αποτελεί την καλύτερη εισοδό στο σύμπαν της.

Η αλήθεια είναι βέβαια πως πριν από την ποίηση, τόσο στην περίπτωση της Σαπφώς όσο και σε εκείνη της Έμιλυ Ντίκινσον, έρχεται ο μύθος τους. Ήταν, φαίνεται, αναπόφευκτο για τις κοινωνίες και των δύο ποιητριών, ακόμα και για τη δική μας ενδεχομένως, να μην μπορούν να δεχτούν την υψηλή ποίηση μιας γυναίκας ως αυτό και μόνο που είναι, υψηλή ποίηση, αλλά να πρέπει να την αναμείξουν με έναν κυκεώνα παραδοξολογίας και εκκεντρικότητας. Εγγχείρημα που, εδώ που τα λέμε, για την Έμιλυ Ντίκινσον τουλάχιστον δεν

ήταν και πολύ δύσκολο.

Ο ΜΥΘΟΣ ΤΗΣ

Την πόλη στην οποία γεννήθηκε η μεγάλη ποιήτρια το 1830, το Άμερστ της Μασαχουσέτης, ελάχιστα σήμερα θα το είχαν έστω και ακουστά, αν δεν ήταν ακριβώς η γενέτειρά της. Κι όμως η Νέα Αγγλία, το μικρό αυτό κομμάτι των Ηνωμένων Πολιτειών όπου βρίσκεται και το Άμερστ, γέννησε κατά το πρώτο ήμισυ του 19ου αιώνα έναν πολύ μεγάλο αριθμό μεγαλοφυών ανθρώπων, γεγονός που, όπως σημειώνει ο Μπόρχες σε κάποια του διάλεξη, μόνο η αστρολογία θα μπορούσε να το εξηγήσει. Και συνεχίζει:

Δεν θα μας ήταν δύσκολο να καταστρώσουμε έναν άπειρο κατάλογο ονομάτων. Μπορούμε, όμως, να σταθούμε στην Έμιλυ Ντίκινσον, στον Χέρμαν Μέλβιλ, στον Θωρό, Έμερσον, στον Ουίλλιαμ Τζέιμς, στον Χένρι Τζέιμς και, φυσικά, στον Έντγκαρ Άλαν Πόε.

Εκπληκτικό, ειδικά αν σκεφτεί κανείς ότι η Νέα Αγγλία δεν ήταν για κανέναν λόγο πόλος έλξης δημιουργικών μυαλών, όπως υπήρξε η Αθήνα τον αιώνα του Περικλή, η Φλωρεντία κατά την Αναγέννηση ή η Βιέννη και το Παρίσι μετά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο.

Ειδικά το Άμερστ ήταν, την εποχή που γεννήθηκε η Έμιλυ Ντίκινσον, μια ακραιφνώς πουριτανική κοινωνία στην οποία η θέση της γυναίκας ήταν ήδη από τη γέννησή της προδιαγεγραμμένη: θα μεγάλωνε για να γίνει καλή και υποταγμένη σύζυγος και μητέρα, θεοσεβούμενη και, κατά το δυνατόν, αόρατη στα μάτια του κόσμου. Η ίδια όμως δεν μπορούσε, καθώς φαίνεται, να χωρέσει σε αυτό το καλούπι μιας συμβατικής και πληκτικής ζωής. Κι έτσι αποφάσισε, όχι να το σπάσει ή να παλέψει για το διευρύνει, δεν ήταν η Έμιλυ Ντίκινσον αυτό το είδος της επαναστάτριας, αλλά να το αρνηθεί και να ζήσει ήσυχα στο περιθώριό του. Θα γράψει σ' ένα της ποιήματα:

*Μέσα στην Πρόζα μ' έκλεισαν –
Όπως τότε που μικρό Κορίτσι
Στην Νουλόπα μ' έβαζαν –
Γιατί «ακίνητη» έπρεπε να μένω –*

*Ακίνητη! Αν κρυφοκοιτούσαν –
Θα βλέπαν το Μυαλό μου –
να γυρίζει –
Ποιλιό σαν να 'χαν περιορίσει
Για Προδοσία – στην Αυλή –*

*Αυτό δεν έχει παρά να θελήσει
Εύκολα σαν ένα Αστέρι*

*Της Φυλακής του τα Δεσμά
να λύσει –*

Και να γελάσει τόσο – Όσο κι Εγώ –

Αποφάσισε, στην πραγματικότητα, να ηττηθεί στη ζωή για να νικήσει στην ποίηση. Από αυτή την απόφασή της ξεκινάει όχι μόνο η ποίησή της αλλά και ο μύθος της.

Ο μύθος της Έμιλυ Ντίκινσον που δεν έβγαине σχεδόν ποτέ απ' το σπίτι της, ούτε καν απ' το δωμάτιό της όταν υπήρχε κόσμος στο σπίτι («εγώ δεν διασχίζω τον περίβολο του Πατέρα μου προς οποιοδήποτε Σπίτι ή πόλη», θα γράψει σε μια απ' τις επιστολές της, αρνούμενη μια πρόσκληση) της Έμιλυ Ντίκινσον που ήταν διαρκώς ντυμένη στα λευκά, που έγραφε ποιήματα τα οποία ποτέ δεν τα έδωσε για δημοσίευση, αλλά τα αντέγραφε η ίδια και τα ταχυδρομούσε σε επιλεγμένους παραλήπτες· που δεν πήγε ως το σπίτι του αδελφού της για να συναντήσει εκεί τον Έμερσον το έργο του οποίου γνώριζε και θαύμαζε, που ερωτευόταν άνδρες – και γυναίκες ενδεχομένως – δι' αλληλογραφίας και που αγαπούσε το Λεξικό της περισσότερο απ' οποιοδήποτε άλλο βιβλίο· που ήδη από

τα εφηβικά της χρόνια αρνήθηκε να ενστερνιστεί τις θρησκευτικές δοξασίες της εποχής της (*Κάποιοι τηρούν την Κυριακή πηγαίνοντας στην Εκκλησία – / Εγώ μένοντας Σπίτι την τηρώ – / Μ' ένα Κοτσούφι Χορωδó – / Και για Τρούλο έναν Δεντρόκηπο – // Κάποιοι τηρούν την Κυριακή με Άμφια Λευκά – / Εγώ, απλώς φορώ τα δικά μου τα Φτερά – / Κι αντί για τη Λειτουργία, την Καμπάνα να κτυπά, / Ο μικρός μας Νεωκόρος – τραγουδά. // Ο Θεός κηρύσσει, διακεκριμένος Κληρικός – / Και το κήρυγμα δεν διαρκεί πολύ, / Αντί στον Παράδεισο να καταλήξω, κάποια στιγμή – / Πηγαίνω σ' αυτόν, διαρκώς).*

Ο μύθος αυτός, ωστόσο, ο μύθος που πλέχτηκε με τα γεγονότα και τις φήμες για τη ζωή της Έμιλυ Ντίκινσον, ακόμα και όταν προσφέρει κάποτε στον αναγνώστη χρήσιμα στοιχεία και πληροφορίες για την πρώτη του επαφή με την ποίησή της ή και όταν ακόμα ανοίγει δρόμους προς μια διαφορετική ανάγνωσή της, δεν πρέπει να αφήνεται να επισκιάζει το έργο, δεν είναι καν απαραίτητο να το συνοδεύει πάντα. Μπορεί, κατά τη διάρκεια της ζωής της και κατά τις πρώτες δεκαετίες μετά το θάνατό

της, το ενδιαφέρον για την Έμιλυ Ντίκινσον να έχει αφετηρία του το σκάνδαλο του βίου της και η φήμη της, εκείνα τουλάχιστον τα χρόνια, να οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην περιέργεια για το πρόσωπό της, αλλά σήμερα πα οφείλουμε να διαβάζουμε πίσω από αυτά.

Ίσως αυτό να είναι και το νόημα του ιδιοφυούς ποιήματος «Γδύνοντας την Έμιλυ Ντίκινσον» του Αμερικανού ποιητή Μπίλλι Κόλινς, όπου περιγράφεται αναλυτικά όλη η τελετουργία της αφαίρεσης των ενδυμάτων της ποιήτριας από τον αναγνώστη-εραστή της, πρώτα η εσώρπα της και το μπονέ που καλύπτει το κεφάλι της, ύστερα το μακρύ λευκό φόρεμα με τα δεκάδες κουμπάκια του και τέλος τα πολύπλοκα εσώρουχά της, τα τοιμπίδάκια των μαλλιών της, ο σφιχτός της κορσές, ώσπου να αποκαλυφθεί γυμνή η αλήθεια, η αλήθεια της ποίησης, «*ότι η Ελπίδα έχει φτερά, / ότι η Λογική είναι μια σαπίδα, / ότι η Ζωή είναι ένα γεμάτο όπλο / που σε κοιτάζει καταπρόσωπο με το κίτρινο μάτι του*».

Η ΣΚΕΨΗ ΚΑΙ Η ΤΕΧΝΗ ΤΗΣ

Ο Χάρης Βλαβιανός, στην εκτενή εισαγωγή του η οποία προτάσσεται

των ποιημάτων της Έμιλυ Ντίκινσον που μετέφρασε και καταλαμβάνει περισσότερες από εκατό σελίδες, αποφεύγει την παγίδα της μυθοποίησης του βίου της ποιήτριας· την αποφεύγει μάλιστα χωρίς να παραλείψει καμία σημαντική πληροφορία για τη ζωή της και για την κοινωνία στην οποία έζησε, οργανώνοντας το υλικό του σε εννέα ενότητες με βάση όχι γεγονότα του βίου της Έμιλυ Ντίκινσον αλλά όψεις, ιδέες και θέματα της ποίησής της. Έτσι, εκκινώντας από συγκεκριμένα ποιήματα, ερμηνεύει τη σκέψη και μελετά την τέχνη της ποιήτριας, αξιοποιώντας ταυτόχρονα τις εκατοντάδες επιστολές της που έχουν σωθεί και εντοπίζοντας αντιστοιχίες και με τα πραγματικά περιστατικά της ζωής της.

Εξετάζεται, φερ' ειπείν, αναλυτικά το ζήτημα του εθελούσιου και σχεδόν διά βίου εγκλεισμού της Έμιλυ Ντίκινσον στην οικογενειακή της εστία, το οποίο ερμηνεύεται από τον Βλαβιανό ως ο μοναδικός τρόπος που υπήρχε για εκείνην ώστε να μπορέσει να γράψει την ποίησή της. Σε άλλο σημείο της Εισαγωγής, ο μεταφραστής σχολιάζει ποιήματα και επιστολές της

Billy Collins

ΓΔΥΝΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΕΜΙΛΥ ΝΤΙΚΙΝΣΟΝ

Πρώτα την εσάρπα της που, φτιαγμένη από τούλι, γλίστρησε εύκολα από τους ώμους της για να καταλήξει στην πλάτη μιας ξύλινης καρέκλας.

Και το μπονέ της, που ο φιόγκος του λύθηκε μ' ένα ελαφρύ τράβηγμα.

Ύστερα το μακρύ λευκό φόρεμα, ένα πιο σύνθετο πρόβλημα αυτό, με τα φιλντισένια του κουμπιά ως χαμηλά στην πλάτη, τόσο μικροσκοπικά κι αναρίθμητα που θα μου πάρει, λες, αιώνες μέχρι ν' ανοίξω με τα χέρια μου το ρούχο, σαν τον κολυμβητή που σχίζει τα νερά, και να γλιστρήσω μέσα.

Θα σ' ενδιαφέρει σίγουρα να μάθεις ότι στεκόταν μπρος στ' ανοιχτό παράθυρο της επάνω κρεβατοκάμαρας, ακίνητη, με μάτια ορθάνοιχτα, κοιτώντας τον κήπο κάτω, με το λευκό της φόρεμα να σχηματίζει μια λίμνη γύρω απ' τα πόδια της πάνω στο δρύινο πάτωμα με τις φαρδιές σανίδες.

Η πολυπλοκότητα των γυναικείων εσωρούχων στην Αμερική του δεκάτου ενάτου αιώνα δεν είναι κάτι που το προσπερνάς έτσι απλά, προχώρησα λοιπόν σαν εξερευνητής των πόλων μέσ' από καρφίτσες, κόπιτσες και δεσίματα, κουμπώματα, τιράντες και μπανέλες, πλέοντας προς το παγόβουνο της γυμνότητάς της.

Αργότερα, σημείωσα σ' ένα τετράδιο πως ήταν σαν να ίππευα έναν κύκνο μέσα στη νύχτα, αλλά, βέβαια, δεν μπορώ να σ' τα πω κι όλα – τον τρόπο που έκλεισε τα μάτια της στη θέα του κήπου, πώς χύθηκαν ελεύθερα από τατσιμπιδάκια τα μαλλιά της, πώς αίφνης παύλες εμφανίζονταν κάθε φορά που μιλούσαμε.

Αυτό που μπορώ να σου πω είναι πως είχε τρομερή ησυχία στο Άμχερστ εκείνο τ' απόγευμα της Κυριακής, μόνο μια άμαξα πέρασε έξω απ' το σπίτι, μια μύγα βούιζε σε κάποιο τζάμι.

Έτσι την άκουσα καθαρά πώς ανάσανε βαθιά μόλις ξεκούμπωσα την πρώτη κόπιτσα του κορσέ της

και την άκουσα ν' αναστενάζει μόλις τον ξέσφιξα εντελώς, όπως αναστενάζουν και κάποιοι αναγνώστες όταν συνειδητοποιούν ότι η Ελπίδα έχει φτερά, ότι η Λογική είναι μια σανίδα, ότι η Ζωή είναι ένα γεμάτο όπλο που σε κοιτάζει καταπρόσωπο με το κίτρινο μάτι του.

[Billy Collins, *Πράγματα για τα οποία δεν γράφουν συχνά οι ποιητές*, μετάφραση-επίμετρο: Χαράλαμπος Γιαννακόπουλος, Γαβριηλίδης, Αθήνα 2019]

ποιήτριας απ' όπου διαφαίνονται οι τολμηρές για την εποχή της θρησκευτικές της αντιλήψεις που, χωρίς να αρνούνται την ύπαρξη του Θεού, εμφανίζονται διαμετρικά αντίθετες από εκείνες της προτεσταντικής κοινωνίας. Ήδη από τα δεκαέξι της χρόνια κατέληγε σε μια επιστολή της: «Αναβάλλω διαρκώς το να γίνω χριστιανή». Πόσοι έφηβοι του 19ου αιώνα τολμούσαν να εκφραστούν έτσι;

Η αλληλογραφική δραστηριότητα της Έμιλυ Ντίκινσον είναι παραπάνω από αξιοσημείωτη, ακόμα και για την εποχή της όπου, απ' ό,τι φαίνεται, όλοι γράφανε διαρκώς σε όλους. Σώζονται 1.150 επιστολές της οι οποίες απευθύνονται σε εννήντα εννέα διαφορετικούς παραλήπτες. Όσες έγραψε είναι, φυσικά, πολλαπλάσιες αυτών που σώθηκαν. Στην εισαγωγή του Χάρη Βλαβιανού, εκτός από τη γενική αξιοποίηση αυτής της επιστολογραφίας για τη διερεύνηση και την τεκμηρίωση απόψεων της ποιήτριας και όψεων της ποίησής της, τρεις ενότιες είναι σχεδόν αποκλειστικά αφιερωμένες σε αυτή, καθώς αναφέρονται στις φιλικές και ερωτικές σχέσεις της Ντίκινσον, πεδίο των οποίων ήταν κυρίως η αλληλογραφία. Όπου καταρρίπτεται, σε κάποιον βαθμό, και το θρυλούμενο περί της πλήρους απομόνωσής της, καθώς η Έμιλυ δεν αρνείται κάθε κοινωνική επαφή, απλώς επιλέγει τον τρόπο επικοινωνίας και τους συνομιλητές της: *Η Ψυχή διαλέγει τους Ομοίους της – / Ύστερα – την Πόρτα κλείνει – / Στη θεϊκή της Πλειοψηφία – / Άλλος να μπει δεν αφήνει.*

Ένα ξεχωριστό κεφάλαιο της Εισαγωγής αφιερώνεται στα βιβλία που είχε στην κατοχή της η Έμιλυ Ντίκινσον και στις αναγνωστικές της προτιμήσεις. «Το Λεξικό δεν ήταν γι' αυτήν απλώς ένα βιβλίο αναφοράς· το διάβαζε όπως ο ιερέας το προσευχητάριο – ξανά και ξανά, σελίδα τη σελίδα, με απόλυτη αφοσίωση», γράφει η ανιψιά της. Δίπλα της κρατούσε πάντα επίσης τον Σαίξπηρ και τη Βίβλο. Κατά τ' άλλα όμως ο κατάλογος της βιβλιοθήκης της δεν περιλαμβάνει παρά τριάντα τέσσερα όλα κι όλα βιβλία. Σίγουρα είχε διαβάσει κι άλλα, γνωρίζουμε πολλούς τίτλους ακόμα, πάντως, όπως αναφέρει ο Χάρης Βλαβιανός, «η Ντίκινσον δεν συγκαταλέγεται ανάμεσα στους συγγραφείς με ευρεία αναγνωστική παιδεία – όπως ο Έμερσον ή ο Τζορτζ Έλιοτ, για να αναφερθώ σε δύο σύγχρονους της –, δεν είναι

μια ποιήτρια η οποία διακρίνεται από *erudition*, ωστόσο αυτό που εκπλήσσει είναι το τολμηρό, αντισυμβατικό της βλέμμα και ο τρόπος που μετουσιώνει σκέψεις και συναισθήματα σε ποίηση μοναδικής δύναμης και διαύγειας.

1.789 ποιήματα έγραψε με αυτόν τον τρόπο η Έμιλυ Ντίκινσον, από τα οποία όσο ζούσε δεν δημοσιεύτηκαν παρά δέκα συν μία επιστολή της – και αυτά χωρίς τη συγκατάθεσή της και μάλιστα με παρεμβάσεις στους στίχους της. Ο ελεγειακός τόνος κυριαρχεί σε αυτή την ποίηση, της οποίας τρία είναι, θα μπορούσαμε να πούμε, τα κύρια θέματα: ο Θάνατος και η Απόλεια (δηλαδή η θνητότητα), η Φήμη και η Ποίηση (δηλαδή η ποιητική αθανασία) και ο Φυσικός κόσμος (τα πουλιά, τα δέντρα, τα φυτά, τα νερά, οι πέτρες, τα έντομα, το χώμα, τα οποία τα παρατηρεί και τα αποτυπώνει στα ποιήματά της με τη μεγαλύτερη ακρίβεια). Πρόκειται για μια ποίηση με εντυπωσιακή διανοητική πολυπλοκότητα, όπως αναφέρει ο Χάρολντ Μπλουμ, με την «πιο προωθημένη γνωστική πρωτοτυπία», πρωτότυπη και ρηζικέλευθη, παράδοξη και πυκνή, αλλά ταυτόχρονα διαυγή και ανοιχτή.

*Κατοικώ στη Δυνατότητα –
Σπίτι πιο όμορφο απ' την Πρόζα –
Με πιο πολλά Παράθυρα –
Με Πόρτες – πιο ανθεκτικές –*

*Με Δωμάτια σαν του Κέδρου –
Απόρθητα στο Μάτι –
Και για Οροφή Παντοτινή
Τη Στέγη τ' Ουρανού –*

*Οι Επισκέπτες – οι πιο ωραίοι –
Η Ασκολία μου – Αυτή –
Τα στενά μου Χέρια πλατιά ν' απλώνω
Για να μαζέψω τον Παράδεισο –*

Τα ποιήματά της είναι γραμμένα στο κοινό μέτρο της αγγλικής ποίησης, μέτρο που κατάγεται από την ποίηση των θρησκευτικών ψαλμών, το οποίο το ακολουθεί άλλοτε περισσότερο και άλλοτε λιγότερο αυστηρά, όπως συμβαίνει και με τις ομοιοκαταληξίες της που σκοπίμως δεν είναι πάντα τέλειες και τυπικές. Η σύνταξή της είναι συχνά ανορθόδοξη, με παραλείψεις λέξεων και μεταβολές της αναμενόμενης σειράς τους στο λόγο, το ύφος της πυκνό και ελλειπτικό. Η στίξη της δεν ακολουθεί κανέναν γραμματικό κανόνα, ενώ κυρίαρχη είναι παντού η απολύτως προσωπική της χρήση της παύλας.

ΠΕΡΙ ΥΦΟΥΣ

Δεν παρέθεσα τυχαία σε αυτό το σημείο και με αυτό τον τρόπο, σχεδόν καταλογάδην, αυτά τα χαρακτηριστικά των ποιημάτων της Έμιλυ Ντίκινσον. Γιατί αυτά ακριβώς είναι τα στοιχεία που ορίζουν το ύφος της και καθορίζουν, συνεπώς, τις επιλογές του μεταφραστή της. Ο κίνδυνος είναι να ρίξει το βάρος του στη ρυθμική εκτύλιξη του στίχου της, και να καταλήξει να φτιάξει στα ελληνικά ποιήματα που συχνά θυμίζουν στιχάκια του ημερολογίου, ή, αντιθέτως, να αναπαράγει στο έπακρο την ανορθόδοξη σύνταξη και την ελλειπτικότητα του λόγου της, και να δημιουργήσει ποιήματα του πιο προωθημένου μοντερνισμού που πολύ απέχουν από αυτό που έκανε η Ντίκινσον τον προ-προηγούμενο αιώνα.

Ο Χάρης Βλαβιανός, δοκιμασμένος, προσεκτικός και αναγνωρισμένος μεταφραστής της αγγλόφωνης κυρίως ποίησης, καταφέρνει να μην μπατάρει ούτε από τη μία ούτε από την άλλη πλευρά. Χωρίς να γίνεται αγρείαστα αναλυτικός και επεξηγηματικός, αποδίδει με καθαρότητα και διαύγεια την ανορθόδοξη συντακτική δομή της

Έμιλυ Ντίκινσον, χωρίς να παραγνωρίζει το βάθος της και να απλοποιεί τις αμφισημίες της, αλλά και χωρίς να εκθέτει τον αναγνώστη σε υπέρτατες αγωνίες. Η αβίαστη ροή της μετάφρασής του διατηρεί τόσο τον οικείο ρυθμό που αντηχεί στο πρωτότυπο κείμενο (χωρίς να πέφτει στην παγίδα της επιβεβλημένης και συχνά βεβιασμένης ποιητικότητας που καταστρέφει μεγάλο μέρος της μεταφρασμένης ποίησης στη γλώσσα μας) όσο και το ξάφνιασμα που προκαλούν οι ιδιοτυπίες της Ντίκινσον.

Τόσο η μετάφραση και η εισαγωγή του Χάρη Βλαβιανού, που –έρα απ' όσα ήδη αναφέρθηκαν για την ποιότητά της– αποτελεί, αν δεν κάνω λάθος, τη μεγαλύτερη ανθολόγηση ποιημάτων της στη γλώσσα μας, όσο και η δίγλωσση εξαιρετικά φροντισμένη έκδοση του Πατάκη, με ένα σύγχρονο εξώφυλλο που τη διαφοροποιεί από όποια άλλη έχει κυκλοφορήσει ως σήμερα, προσφέρουν στον Έλληνα αναγνώστη μία Ντίκινσον του 21ου αιώνα, μια ποιήτρια που μπορεί να διαβαστεί, και κυρίως να ξαναδιαβαστεί, πρωτίστως για τα ποιήματά της και όχι πια μόνο για το μύθο της. ■